

Lina Pliško

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Odsjek za kroatistiku

I. M. Ronjgova 1, HR-52100 Pula

lplisko@inet.hr

NOVIJA ISTRAŽIVANJA MJESNOGA GOVORA LIŽNJANA

U članku su prikazani rezultati novijih istraživanja mjesnoga govora Ližnjana na alijetetnoj, alteritetnoj te arealnoj razini razlikovnosti. Jezične značajke potvrđuju pripadnost mjesnoga govora Ližnjana jugozapadnomu istarskomu ili štakavsko-čakavskomu dijalektu. Prema istraživanim jezičnim značajkama ližnjanski je govor jednak susjednim marčanskim govorima na svim razinama, osim kada je riječ o nastavcima za G množine imenica muškoga i srednjega roda (*-ih*) te za D, L, I množine imenica muškoga i srednjega roda (*-in*). Isti su množinski nastavci (*-in*, *-ih*) zabilježeni u susjednome Medulinu. Detaljnija istraživanja mjesnih govora Općine Ližnjan i susjedne Općine Medulin pokazat će dokud se prostiru govori takvih jezičnih značajki te čine li kompaktnu skupinu mjesnih govora jugoistočnoga kraka jugozapadnoga istarskog dijalekta.

0. Uvod

Ližnjan je središte istoimene općine, smještene na jugu istarskoga poluotoka. Općina sjeverno i sjeverozapadno graniči s Općinom Marčana, zapadno s Gradom Pula, jugozapadno s Općinom Medulin, a na istoku ima izlaz na more.

U povijesnim izvorima Ližnjan se prvi put spominje kao Lisianum 1149. Do 1331. bio je dio posjeda Pulske biskupije, a nakon toga dolazi pod vlast akvilejskog patrijarha. Kao župa, Ližnjan se spominje 1582. U vrijeme vladavine Mletačke Republike Ližnjan naseljavaju izbjeglice s područja Sinja, Poljica i Imotskog. Od 16. do 17. st. u okolici Ližnjana nastaju nova sela koja danas pripadaju Općini: Valtura, Jadreški i Muntić.¹ Općini pripada

¹ Vidi: www.liznjan.hr — Statut Općine Ližnjan, pročišćeni tekst, od 23. studeno-

i Šišan, u kojemu žitelji govore starim istriotskim govorom. Općina je u današnjim granicama konstituirana 1993. U njoj živi 3205 žitelja.

1. Dosadašnje spoznaje o mjesnome govoru Ližnjana

Mjesni govori Ližnjana te susjednih Valture, Muntića i Jadreška parcijalno su opisani u nekoliko dijalektoloških rasprava.

Pedesetih i šezdesetih godina R. Bošković u sklopu istraživanja akcentatskih sustava govora zapadne i južne Istre (Bošković 1978:231–254) te refleksa starojezičnih suglasničkih skupina »tj, dj tɔj, dɔj, stj, zdj, skj, zgj, (sk', zg') u dijalektima južne i jugozapadne Istre« (1978:316–323) analizira i mjesne govore koji danas pripadaju općini Ližnjan, to su: Ližnjan (316–323), Valtura (323–329), Jadreški (338–342) i Muntić (342–346). U svojim je istraživanjima zaključio da su govori zapadne i južne Istre štokavski ikavski. Te je mjesne govore štokavskima smatrao i P. Ivić (1956:189, 192, 194).

Ne slažući se s Boškovićevim i Ivićevim definiranjem jugozapadnih istarskih govora štokavskima, M. Hraste 1963. dolazi u jugozapadnu Istru s nakanom da utvrdi koliko su zapravo ti govori štokavski, a koliko čakavski. Obišao je 22 dijalektološka punkta, među kojima Ližnjan², Jadreške, Valturu, Muntić i Šišan. Rezultati su tih istraživanja objavljeni godinu dana poslije u raspravi *Govori jugozapadne Istre*, u kojoj te idiome definira kao »čakavsko-štokavske« u kojima »prevladavaju čakavski elementi, a ne štokavski« (1964:28).

Ivićevih četrnaest jezičnih značajki³ objavljenih 1963. u članku *O klasifikaciji srpsko-hrvatskih dijalekata* (Ivić 1963:27) bilo je polazište za istraživanje ližnjanskoga govora Rudolfu Ujčiću (1986:309–318). Taj je mjesni govor uspoređivao sa susjednim premanturskim govorom i govorom Orbanića u susjednoj općini Marčana. Zaključio je da ližnjanski govor pripada »ikavskom čakavsko-štokavskom dijalektu« (Ujčić 1986:316) te da je sličniji orbanićkomu nego premanturskomu govoru. Na žalost, tih četrnaest jezičnih značajki daju samo djelomičnu sliku ližnjanskoga govora.

U odlomku o jugozapadnome istarskome dijalektu u monografiji o ča-

ga 2009.

² U Ližnjanu su mu obavjesnici bili Mate Vojnić (65) i Osip Boljun (32) (Hraste 1964:13).

³ To su redom: »mjesto akcenta; postojanje ~ akcenta; refleks nazala ɛ iza palatala; sudbina glasa -l; sudbina glasa h; sudbina praslavenskog glasovnog skupa *dj; sudbina *skj, *zgj i sl.; sudbina starog glasovnog skupa čr; sudbina jd; pluralsko proširenje -ov-; nastavak genitiva plurala; postojanje aorista; forme pomoćnog glagola kondicionala; brojne konstrukcije sa 3 i 4« (Ivić 1963:27).

kavskome narječju Josip Lisac na nekoliko mjesta spominje i mjesne govore Ližnjanštine (2009:51–72), među kojima i Ližnjan. Iz toga se opisa mogu iščitati jezične značajke mjesnoga govora Ližnjana.

Mjesni govor Ližnjana ucrtan je na *Dijalektološkoj karti poluotoka Istre* J. Ribarića (2002:237) unutar granica »štokavsko-čakavskoga prijelaznog slovinskoga dijalekta«. Na karti *Dijalektalnih tipova* poljskoga lingvиста M. Mačekoga Ližnjan je uvršten u štokavsku skupinu govora vodnjanskoga tipa⁴ (2002:125).

Recentne dijalekatske karte čakavskoga narječja Ližnjan smještaju u granice jugozapadnoga istarskoga ili štakavsko-čakavskoga dijalekta (Finka—Moguš 1977; Simunović 1985:70; Brozović 1988:88; Lisac 2009).

2. Istraživanje

Terensko istraživanje mjesnoga govora Ližnjana obavljeno je u veljači 2008. U dijalektološkome je punktu diktafonom zabilježen razgovor s Milenkome Vodinelić (rođenom 1941.) te je ispunjen Upitnik za istraživanje jugozapadnih istarskih govora.

Upitnikom su provjeravane jezične značajke na alijetetnoj, alteritetnoj te arealnoj razini razlikovnosti. S obavjesnicom je vođen razgovor o događajima iz djetinjstva, poslovima u kući i oko kuće, običajima itd. Iz snimljena razgovora izdvojene su jezične značajke koje nisu bile obuhvaćene upitnikom, primjerice akcenatski sustav, refleks jata, prijelaz dočetnoga *m* u *n*, neke morfološke značajke... Mjesni govor Ližnjana promatrali smo u kontekstu dosad istraženih susjednih marčanskih govora te govorâ Općine Ližnjan i Medulin.

3. Rezultati istraživanja mjesnoga govora Ližnjana

3.1. Općečakavske značajke najvišega razlikovnoga ranga (alijeteti)

3.1.1. Upitno-odnosna zamjenica *ča* koja se u čakavskome narječju uzima kao kriterij najvišega ranga, odnosno alijetet, i označava *čistu drugost od svih drugih* (Moguš 1977:13), u mjesnome govoru Ližnjana potvrđena je kao: upitna — Rěči *čā* te interesīra?; odnosna — Ōn sāmo mēne zōve bāka, i to je svē *čā* rěče.; neodređena zamjenica za značenje neživo 'nešto' — ništo: *Nīšto* bīn tī rēkla.; neodređena zamjenica za značenje 'ništa' — niš: ... da ōna nēče *nīš*...

3.1.2. Osim u likovima zamjenice *ča* (*čā* < **čb*), čakavske pune nepre-

⁴ Vodnjanski govor, prema Mačekome (2002:82), »obuhvaća cijelu južnu Istru i znatan dio jugozapadne Istre«.

ventivne vokalizacije potvrđene su u: starome prijedlogu *kadi/di* (< *kədə* > **kьdē*); starome prijedlogu *va* (< **vь* > *və*, samo u primjerima *Vazàn* (= 'Uskrs'), *vazmèni* (= 'uskršnji'), *vàjk* (= 'uvijek'); imenici *màlin* (*màlin* < **mьlinь*) i njezinoj izvedenici *màlinar*; imenici *màša* (*màša* < **mьša* = 'misa'); glagolu *mašiti* te u osnovi instrumentala jednine zamjenice za 1. lice: *ja* — *s nàmon* (< *manon* < *mənon* < **mьnojə*).

3.1.3. Praslavenski i starohrvatski nazalni samoglasnik *ę* u čakavskome se narječju odrazio dvojako: kao *a* u položaju iza palatalnih suglasnika po formuli *j, č, ž + ę = ja, ča, ža* (*jazik* < *językь*; *počati* < *počęti*; *žati* < *žęti*) i kao *e* iza nepalatalnih suglasnika (*měso* < *męso*; *govědo* < *govędo*). Prvi odraz istraživači susačkoga govora J. Hamm, M. Hraste i P. Guberina (1956:7–213) smatraju starijim. Primjeri sa starim odrazom u današnjoj su čakavštini sačuvani samo u malom broju leksema, jer su se u međuvremenu asimilirali poprimivši odraz *ę* u *e*.

U mjesnome govoru Ližnjana stariji je odraz potvrđen samo u imenici *jačmik* (= 'upala žlijezde na oku'), a drugi, *ę* u *e*, u mnogobrojnim primjerima: *děset, pět, pàmet, měso, jezik, počęti*.

3.1.4. Mjesni govor Ližnjana, prema Moguševoj teoriji, ima noviji troakcentatski sustav (Moguš 1977:53)⁵. Inventar čine tri akcentatske jedinice: jedan kratki silazni akcent (˘) te dva duga — silazni (˘˘) i akut (˘˘˘).

Kratki silazni akcent (˘) može stajati na samoglasniku u početnome slogu riječi: *kràve, zòven, sědmen, frìgati, frìtule, pòkle, òndar, sùtra, lùbav, rògi*; u središnjemu slogu riječi: *ńegověga, govòrimo, starìja, načìnìli, umaškaràti, napìti, Ližnjànu*; u završnome slogu riječi, u zatvorenoj ultimi: *danàs*.

Dugi silazni akcent (˘˘) može stajati na samoglasniku u početnome slogu riječi: *znàš, pràzan, škòle, jàko, nàjprije, štàndi, pràva, plēs, drùgo, lipo, vrìme, škòlku, Lùka*; u središnjemu slogu riječi: *prstěne, devětega, šetimànu, uzěti, narěstu*; u završnome slogu riječi, u otvorenoj ultimi: *pensà* (= 'mislio'); u završnome slogu riječi, u zatvorenoj ultimi: *kobasìc, razumìš, vesláč, kanàl*.

Akut (˘˘˘) se javlja na starim jezičnopovijesnim pozicijama: na dugim vokalima nastalim stezanjem dvaju kratkih, od kojih je drugi nosio akcentatsku silinu: *nìman* (< *ne+ìman*), *dòjde* (< *do+ìde*), *nìsan* (< *ni+jěsan*); na vokalu pred sonantom u unutrašnjem zatvorenom slogu: *dvàjset, žěnske*. Na novim se pozicijama akut javlja nakon pomaka kratkoga silaznog akcenta na prednaglasnu dužinu: *mlàda* (< *mlādà*), *lùbav* (< *lūbàv*), *grěmo* (< *grēmò*), *zvàla* (< *zvàlà*), *znàmo* (< *znāmò*), *kùne* (< *kūnè*), *jàje* (< *jajè*), *žìvi* (< *živì*), je

⁵ Noviji akcentatski tip karakterizira djelomično pomicanje akcentatskoga mjesta, makar i samo u jednoj kategoriji.

bila (< je *bilà*), i nakon pomaka kratkoga silaznog akcenta na prednaglasnu kraćinu (u kanovačkoj poziciji): *tàko* (< *takò*), *kàko* (< *kakò*), *u sèlu* (< *u selù*), *kàdi* (< *kadi*), *sèstra* (< *sestrà*), *žèna* (< *ženà*), *jèna* (< *jenà*), *zòve* (< *zovè*), *ovàko* (< *ovakò*), *postòli* (< *postoli*), *sàda* (< *sadà*).

Prednaglasne duljine nisu posvjedočene. U gotovo svim primjerima u kojima bi se one očekivale nalazi se kraćina: *čvàti* (< *čvovati*), *plèsati* (< *plèsati*), *živiti* (< *živiti*), *spàliti* (< *spàliti*), *zabìle* (< *zabìle*), *kupija* (< *kupija*), *kupìli* (< *kupìli*), *jajix* (< *jajix*), *kunèn* (< *kunèn*).

Zanaglasne su duljine dosljedno pokraćene, čime su kvantitativne opreke u zanaglasnom položaju dokinute.

3.1.5. Izmjena šumnika u zatvorenu slogu čakavska je posebnost. U mjesnome govoru Ližnjana potvrđena je: zamjena afrikate frikativom: *niš* (< *nič* < **ničb*); *aš* (< *ač* < **zač* < **začb*) zamjena okluziva sonantom: *xoj* (**hod* < *hodb* < *hodi*), *dvajset* (< **dvadset* < *dvadeset*); potpuna redukcija okluziva: *jena*, *jeno* (*jedna*, *jedno* < **edbna*, **edbno*), *devesto* (< *devetsto*).

3.1.6. U Ližnjanu je zabilježena specifična čakavska paradigma pomoćnoga glagola biti za tvorbu kondicionala: *bi*, *bi*, *bi*; *bimo*, *bite*, *bi* (*nè bi želila*, *bi hodila*, *bi mōgla*, *bimo plēsali*, *bite pojili*, *bi pōpili*).

3.2. Jezične značajke nižega hijerarhijskoga ranga razlikovnosti (alteriteti)

3.2.1. Suglasnički inventar Ližnjana sastoji se od 23 fonema.

Suglasnik	Okluziv	Frikativ	Afrikata	Sonant
Zvučni	b d g	z ž	(ž)	
Bezvučni	p t k	s š x f	c	č ⁵
Neutralni				m n ņ v r j l !

3.2.2. Samoglasnički inventar sastoji se od pet samoglasnika (*a*, *e*, *i*, *o*, *u*) te samoglasnoga *ɾ*.

3.2.3. Praslavenski i starohrvatski jat (**ę* < **ě*) dosljedno je zamijenjen samoglasnikom *i* u korijenskim i tvorbenim morfemima:

- U korijenskim morfemima (*ě* > *i*): *Jâ sân imàla jenèga dīda...*; *...u tō vrīme...*; *...miljâr i dvīsto lūdi...*; *...jèna govōri līpo...*; *...bili smo dīca...*
- U tvorbenim morfemima (*ě* > *i*): *D jd. žèni*, *L jd. po škōli*.

Ekavski refleks u korijenskomu morfemu zabilježen je samo u primjeru imenice *delo*: *bi obàvili dèlo*.

3.2.4. Starojezični prijedlog **vb* > *və* ostvaruje se kao *u* kad dolazi kao samostalan prijedlog (*...san ostàla u Ližnjànu...*; *...dōjdi dōma u dvâ...*; *...u*

pětak se mřsi...; ...je xodřla u řtálu...); kao u ostvaruje se i u složenicama (...je udrřja...; ...mřja unřka...; ...on mi ga je řzeja...). Kao *va* ostvaruje se u primjerima *vřjk(a)*, *zavřjka*, *Vazřn*, *vazmřni*: ...*vřjk* je pensř...; *Vřjka* se drřř střrega přta...; ...*zavřjka* ře ostřti...; ...za *Vazřn* se je pěklo... Prilog *vřzda* sařuvan je u starim puřkim poslovicama: *Vřzda* přzi da ne sřjeř lřdosti, jer řeř pěklo těřkon mřkon morřti slřřati třje mřdrosti (řkifić 2005:64). Pre-fiksally se *v* javlja i u reduciranome obliku: ...*sřřd křrta*...

3.2.5. Suglasnik *ř* rotaciran je u *r* u prezentu glagola *mřci* < **mogti*: *mřren*, *mřreř*, *mřre*, *mřremo*, *mřrete*, *mřru* (...ne *mřren* řsti...; ...ne *mřre* řna mřni piturevřti...; ...obiřno ne *mřremo*...).

3.2.6. Finalno slogovno *l* otpada na dořetku osnova N jd. imenica i u priloga: *kotř*, *vřta*, *sř*, *vř*, *postř* (= 'cipela'), *př* (= 'pola'). U jednini glagolskih pridjeva radnih muřkoga roda na dořetku finalnoga sloga *l* prelazi u *a*, pa se dva samoglasnika *a* kontrahiraju: *znř*, *naresř*, *zvř*. U sluřaju kada rijeř zavrřava kojim drugim samoglasnikom (primjerice sa *e*, *i*, *o* ili *u*), između tih se dvaju samoglasnika umeće intervokalni poluvokal *ř*: *sidiřja*, *xodiřja*, *spotřja*, *řeliřja*.

3.2.7. Praslavenska konsonantska skupina *řr* zadrřala se u neizmijenjenom obliku: *řřvo*, *řřivo*, *řřřak* *řřři*.

3.2.8. Fonetska neutralizacija, prijelaz zavrřnoga *m* > *n*, potvrđena je u

- instrumentalu imenica: ...z mřjon tětton...; ...nevřra sřzan se plřća...; ... s třjin se *krřlin*...
- instrumentalu zamjenica: ...z mřjon tětton...
- instrumentalu pridjeva: ...*starřjin* biřř...; ...s třjin se *krřlin*...
- brojeva: ...je bila u *sřdmen* rřzredu...; ...u *sřdan* i př...
- 1. licu prezenta glagola: ...*řřvin* u Liřnjřnu...; ...ne *umřn* ja klřti!; To ja ne *kunřn*...; ...ne *znřn*...; ...ne *volřn* to...; ...sad *razumřn*...; ...ja se ne *domřřjan*...

3.2.9. Neodređena zamjenica *svř*, *svř*, *svř* nastala metatezom konsonantske skupine na pořetku osnove većine oblika starojeziřne neodređene zamjenice *vřse*, *vřsa*, *vřsi* > *vřse*, *vřsa*, *vřsi* > **vřse*, **vřsa*, **vřsi* > *sve*, *sva*, *svi* zabiljeřena je u primjerima: ...to je *svř* zmřřano..., ... *svř* govřru..., ...tř je *svř* řř rěře...

3.2.10. Praslavenska se suglasniřka skupina **dř* i starohrvatska *dřj* u govoru Liřnjana jotovanjem ostvaruje kao: **dř*, *dřj* > *j* — třji, třjřna i **dř*, *dřj* > ř — meř.

3.2.11. Praslavenske se suglasniřke skupine **ski*, **stř* i starohrvatske *skřj*, *střj* jotovanjem ostvaruju kao řt: *ognřřšte*, *klřřta*, *nřtařte* i řř u prezentu gla-

gola *iskàti* i *stiskàti*: *išćen*, *stišćen*.

3.2.12. Rezultat jotovanja praslavenske suglasničke skupine **zdĭ* u mjesnome govoru Ližnjana je *žd*: N jd. *dăž*, G jd. *dăžda*. Refleks starohrvatske suglasničke skupine *zdaj* > *zj* potvrđen je u imenici *grôzje*.

3.2.13. U govoru Ližnjana zabilježena je konsonantska skupina *jd* u prezentskoj osnovi glagola 'ići' i 'naći': ...*čûj*, *dôjde* umaškâran...; ...i *ônda dôjde* drügi dän...; ...da ti ja *nâjden* jenëga..., a u infinitivnoj osnovi istih glagola konsonantska skupina *jt*: ...*čemo nâjti* jenëga *fînega*...; ...*ču pôjti* môjoj mămî...; ...*pôjti* mălo naökolo...; ...bimo mōgli *pôjti* vãn iz štăle; ...ne bimo mōgli *izâjti* vãn...; ...to ti triba *dôjti*.

3.2.14. Infinitiv završava na *-ti* ili *-ći*: *klêti*, *plêsati*, *pîti*, *piturivàti*, *živîti*; *odrêći*.

3.2.15. Izostajanje sibilizacije u morfonološkim pozicijama karakteristično je za jugozapadne istarske govore. Tako je i u Ližnjanu: L jd. ž. r. u *lûki*, na *rûki*, na *nōgi*; N mn. m. r. *svidòki*, *junâki*, *vrâgi*, *orîxi*, *rōgi* (...mûškin narêstu *rōgi*...).

3.3. Arealne jezične značajke u mjesnome govoru Ližnjana

3.3.1. Prijevojni lik sa *e* u korijenskome morfemu zabilježen je u glagola *krasti* > *krêsti* i *rasti* > *rêsti* te u njihovih oblika: *ukrêsti*, *ukrêla*, *ukrêja*; *zarêsla*, *prirêslo*, *rêsti*, *narêsti*, *narêslo*, kao i u imenici *vrabac* > *rebâc*.

3.3.2. Redukcija suglasnika *v* u suglasničkim skupinama u slijedu sa sonantom *r* ili samoglasnim *ĭ* u istome ili u susjednom slogu: *srâka*, *rebâc*, *srâb*, *četřtak*, *třdo*, *střđnuti*. *četřti* (...*četřti* je u Kånadi...).

3.3.3. Zanimjekani oblici prezenta glagola *biti*: *nîsan*, *nîsi*, *nî*; *nîsmo*, *nîste*, *nîsu* (*Nîsu* imăle...; ...*nî* bilo u to vrîme..., ...*ženske nîsu* *xodîle*...).

3.3.4. Zanimjekani oblici prezenta glagola *imati*: *nîman*, *nîmaš*, *nîma*; *nîmamo*, *nîmate*, *nîmaju*.

3.3.5. Glagol za značenje 'ići', 'kretati se', ostvaruje se dvjema, supletivnim osnovama: infinitivnom i prezentskom:

- Infinitivna: *xodîti*, nesvrš. — *ići*; ostvaruje se samo u glagolskome pridjevu radnom i perfektu (...je *xodîja* u poljoprivrednu škôlu...; ...ôna je *xodîla* u štălu...; *Nîsmo xodîli* u štălu...; ...*prijateljice su xodîle* u štălu...; ...*bi xodîli* po sêlu... te 2. l. jd. i 1. i 2. l. mn. imperativa (*Xôdi dôma!*; *Dîca, xôte* k vrăgu!).
- Prezentska: **gredti*, nesvrš. — *ići*, ostvaruje se samo u prezentu — *grên*, *grêš*, *grê*; *grêmo*, *grête*, *grêdu* (...i sad *grêmo* dălje...) i 3. l. jd. i mn. imperativa — *neka grê*, *neka grêdu* (...*neka grê dôma*...).

3.3.6. Oblici osnova pokaznih zamjenica bez sekundarnoga su naveska: *tî, tô, tâ; ovi, ovô, ovâ; oni, onô, onâ*.

3.3.7. Upitna i odnosna zamjenica za značenje 'živo' — *koji, koja, koje* ima kontrahirani oblik: jd. — *kî, kâ, kô*; mn. — *kî, kê, kâ* (I önda je bîja jedân čovîk *kî* je bîja dôbro pîja.; Mâlo je *kî* se rêda drži.; *Kî* je danâs dân?)

3.3.8. Množinski imenički oblici:

- G množine imenica muškoga i srednjega roda ima nastavak *-ix*: *pîjâncix, mladîčix, kôrakix, pòlupcix, jâjix*.
- G množine imenica ženskoga roda ima nulti nastavak *-ø*: *žênø, rûkø, glâvø, kobasîcø, brâzdø*.
- D, L, I množine imenica muškoga i srednjega roda imaju nastavak *-in*: (D) *mûškin*, (L) *na ûstin, ràmenin, dvôrin* (I) *pòlupcin*.
- D, L, I množine imenica ženskoga roda imaju nastavak *-an*: (D) *krâvan*, (L) *po stinân*, (I) *s kozân*.

3.3.9. Protetsko *j* potvrđeno je samo u prilogu *opet* — *jòpet*: Pòkle gîdega vřîmena dôjde *jòpet* lîpo.

4. Zaključak

Mjesni se govor Ližnjana u starijoj dijalektološkoj literaturi ubrajao u »tzv. istarske štokavske govore« (npr. Maček 1930; Bošković 1954⁶, 1978; Ivić 1956) s ponešto čakavskih crta. Tek su, premda djelomična, istraživanja M. Hraste (1964) konačno definirala pripadnost toga idioma čakavskim ikavskim govorima jugozapadne Istre. Prema Brozovićevoj klasifikaciji čakavskih dijalekata, ližnjanski govor pripada jugozapadnomu istarskomu ili štakavsko-čakavskomu dijalektu (Brozović 1988:88).

Na alijetetnomu, najvišem rangu razlikovnosti (oblici zamjenice *ča*; ostali primjeri čakavske nepreventivne pune vokalizacije poluglasa u »slabu« položaju; dvojak refleks prednjega nazalnoga vokala *ę*; akcenatski sustav; mijene šumnika u zatvorenu slogu i alteritetnomu, nižem rangu razlikovnosti (suglasnički i samoglasnički inventar; refleks *ě*; starojezični prijedlog *vø*; rotacizam u glagola *moći* — *moren*; status finalnoga slogovnog *l*; neizmijenjena praslavenska suglasnička skupina *čr*; zamjena dočetnoga *m* u *n*; odraz praslavenske skupine **vbsb* u osnovi neodređene zamjenice; rezultat jotovanja praslavenskih suglasničkih skupina **dĭ, *skĭ, *stĭ, *zdĭ*; skupina *jd* u prezentskoj i *jt* infinitivnoj osnovi praslavensko-

⁶ Boškovićev članak *O jednoj akcenatskoj osobini dijalekata zapadne i južne Istre* prvi je put objavljen 1954. u Beogradu u *Prilozima za književnost, jezik, istoriju i folklor*, knj. XX, str. 229–259. Isti je rad ponovo objavljen 1978. u Titogradu u knjizi *Odabrani članci i rasprave*. Tim smo se radom koristili pri pisanju ovoga članka u uvodnome dijelu.

ga glagola **idti*; infinitiv glagola; izostajanje sibilizacije u morfonološkim pozicijama; oblici upitne i odnosne zamjenice 'koji'), taj je govor jednak susjednima dosad istraženima marčanskim govorima (Loborici (Pliško, rad u tisku), Marčani (Pliško—Mandić 2007), Krnici (Pliško 2003), Peruškima (Pliško 2008), Orbanićima (Pliško 2006), Hreljićima (Pliško 2007), Raklju (Lukežić 1988; Šimunović 1988). I po arealnim su značajkama ti govori jednaki (primjerice: zamjena *a* u *e* u korijenskome morfemu, redukcija *v* ispred slogotvornoga *r* ili sonanta *r*; oblici osnova glagola za značenje *ići*, *kretati se*; zanijekani oblici prezenta glagola *biti* i *imati* te protetsko *j*). U mjesnome govoru Ližnjana nismo zabilježili zatvaranje kratkoga *o* pred akcentom. Ližnjanski se govor od marčanskih razlikuje po posebnim oblicima pomoćnoga glagola *biti* za tvorbu kondicionala, po nastavcima za G množine imenica muškoga i srednjega roda (nastavak *-ih*) te za D, L, I množine imenica muškoga i srednjega roda (nastavak *-in*). U susjednome su Medulinu ovjereni isti množinski nastavci kao u Ližnjanu. U naseljima koja danas administrativno pripadaju Općini Ližnjan, u Valturi, Muntiću i Jadreškima te susjednome Pomeru (Općina Medulin), isti su nastavci za D, L, I množine imenica muškoga i srednjega roda (*-in*), a u G množine imenica muškoga i srednjega roda nastavak je *-i*.

Novija dijalektološka istraživanja ližnjanskih govora na svim jezičnim razinama trebala bi pokazati u kojoj su mjeri te razlike prisutne i odgovoriti na pitanje može li se govoriti o zasebnoj skupini jugoistočnih govora jugozapadnoga istarskoga ili štakavsko-čakavskoga dijalekta.

Literatura

- Bošković, Radosav. 1954. O jednoj akcenatskoj osobini dijalekata zapadne i južne Istre. *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor*, knjiga 20, 229–259.
- Bošković, Radosav. 1978a. O jednoj akcenatskoj osobini dijalekata zapadne i južne Istre. *Odabrani članci i rasprave*. Titograd : Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Posebni radovi, knjiga 1, 231–254.
- Bošković, Radosav. 1978b. Refleksi grupa *tj*, *dj* *tɔj*, *dɔj*, *stj*, *zdj*, *skj*, *zgj*, (*sk'*, *zg'*) u dijalektima južne i jugozapadne Istre. *Odabrani članci i rasprave*. Titograd : Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Posebni radovi, knjiga 1, 293–349.
- Brozović, Dalibor, Pavle Ivić. 1988. *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb : Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.
- Hamm, Josip, Mate Hraste, Petar Guberina. 1956. Govor otoka Suska. Za-

- greb : *Hrvatski dijalektološki zbornik* 1, 7–213.
- Hraste, Mate. 1957. O kanovačkom akcentu u Hrvatskoj. *Filologija* 1, 59–74.
- Hraste, Mate. 1964. *Govori jugozapadne Istre*. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 5–36.
- Ivić, Pavle. 1956. *Dijalektologija srpskohrvatskoga jezika*. Novi Sad : Matica srpska.
- Ivić, Pavle. 1963. O klasifikaciji srpskohrvatskih dijalekata. *Književnost i jezik* 1, 25–37.
- Lisac, Josip. 2003a. Nastanak i razvoj jugozapadnoga istarskog dijalekta, *Nova Istra* 2, 195–198.
- Lisac, Josip. 2003b. *Hrvatska dijalektologija 1., Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb : Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lisac, Josip. 2005. Glasovi jugozapadnoga istarskog dijalekta. *Drugi Hercigonjin zbornik*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 219–222.
- Lisac, Josip. 2009. *Hrvatska dijalektologija 2., Čakavsko narječje*. Zagreb : Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*, Zagreb : Školska knjiga.
- Lukežić, Iva. 1988. Jezična struktura u Balotinim pjesmama. *Susreti na dragom kamenu 1988*, 249–270.
- Lukežić, Iva. 1990. *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*. Rijeka : Izdavački centar Rijeka.
- Lukežić, Iva. 1998a. *Govori Klane i Studene*. Crikvenica : Libellus.
- Lukežić, Iva. 1998b. Štokavsko narječje (Nacrt sveučilišnih predavanja), *Radovi Zavoda za filologiju* 32, 117–135.
- Małecki, Mieczysław. 1930. *Przegląd słowiańskich gwar Istrji*. Kraków : Polska akademija umiejętności.
- Małecki, Mieczysław. 1935. Slavenski govori u Istri. *Jadranski kalendar*, Zagreb : Izdanje konzorcija lista Istra, 23–27.
- Małecki, Mieczysław. 2002. *Slavenski govori u Istri*. Rijeka : HFL.
- Moguš, Milan. 1977. *Čakavsko narječje, Fonologija*. Zagreb : Školska knjiga.
- Pliško, Lina. 2000. *Govor Barbanštine*. Pula : Filozofski fakultet Pula.
- Pliško, Lina. 2003. Fonološki i morfonološki opis mjesnoga govora Krnice. *Čakavska rič* 1–2, 61–70.
- Pliško, Lina. 2006. Jezične značajke mjesnoga govora Orbanići. *Croatica et Slavica Iadertina* 2, 83–93.
- Pliško, Lina. 2007. Mjesni govor Hreljići – prilog poznavanju govora općine Marčana. *U službi jezika : Zbornik u čast Ivi Lukežić*, 123–135.

- Pliško, Lina, David Mandić. 2007. Dijalektološki povratak Marčani. *Čakavska rič* 2, 323–338.
- Pliško, Lina. 2008. Mjesni govor naselja Peruški – prilog opisu govora Marčanštine. *Zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa Riječki filološki dani* 7, 739–751.
- Ribarić, Josip. 1940. Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri. *Srpski dijalektološki zbornik* 9, 1–207.
- Ribarić, Josip. 2002. *O istarskim dijalektima: razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri s opisom vodičkog govora*. Pazin : Josip Turčinović d.o.o.
- Šimunović, Petar. 1985. Mozaik istarskih govora. *Istra* 3–4, 66–72.
- Šimunović, Petar. 1988. Materinski idiom Mate Balote i jezik »Dragog kamena«. *Susreti na dragom kamenu* 1988, 271–282.
- Ujčić, Rudolf. 1986. Značajke Ližnjanskoga govora. *Prilozi o zavičaju* 4. Pula : Čakavski sabor – Katedra Pula, 309–318.
- Vranić, Silvana. 2005. *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*. Rijeka : Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za kroatistiku.
- <http://www.liznjan.hr/>

A Recent Research in the Local Dialect of Ližnjan

Abstract

This paper presents results of a recent research in the local dialect of Ližnjan (Istria, Croatia). According to its linguistic features, this dialect belongs to the southwest Istrian or Štakavian-Čakavian dialect group and is identical to the dialects of the neighbouring Municipality of Marčana, with the exception of two nominal case endings: gen. pl. masculine and neuter (-*ih*) and dat., loc. and inst. pl. masculine and neuter (-*in*). These endings have also been found in the local dialects of Valtura, Muntić, Jadreški, Pomer and Medulin. A more detailed analysis of the dialects of the Municipality of Ližnjan and of the neighbouring Municipality of Medulin will provide determination of the area in which dialects with these features are spoken and show whether these dialects constitute a compact subgroup within the south-eastern branch of the southwest Istrian dialect group.

Ključne riječi: Ližnjan, hrvatski dijalekti, jugozapadni istarski ili štakavsko-čakavski dijalekt, čakavsko narječje, čakavski alijeteti, čakavski alteriteti, arealne značajke

Key words: Ližnjan, Croatian dialects, southwest Istrian or Štakavian-Čakavian dialect group, Čakavian dialect, Čakavian linguistic features

